

SI 109 Sigtuna, Kv. Professorn 4

Litteratur: R. Edberg & S. Tesch, Nyfunna skeppsbilder från 1100-talet i Sigtuna, i: *Tor* 28 (1996), s. 305 ff.; H. Gustavson, Lära sig och lära ut runor – med hjälp av futharken?, i: *Situne Dei* (2013) s. 34, 38; A. Palumbo, Skriftsystem i förändring. En grafematisk studie av de svenska medeltida runinskrifterna, *Runrön* 23 (2020), s. 78, 199, 257.

Äldre avbildningar: B. A. Lundberg, foto (i: Edberg & Tesch a.a. 1996, s. 306 f.), E. Claesson, teckningar (ibid.).
Signum i Samnordisk runtextdatabas/Runor: [U TOR1996:307](https://runortext.org/TOR1996/307)

Ett revben av nöt med en runinskrift och en triangelfigur på den ena sidan och en skeppsbild på den andra påträffades år 1995 vid en arkeologisk undersökning i kv. Professorn 4 (Provruta 5:3. Fyndnummer 5557). Revbenet har preliminärt daterats till 1100-talet. Det förvaras nu i Sigtuna museum ([inv. nr 54280](https://www.sigtunamuseum.se/inv_nr_54280)). Det har en längd av 168 mm, bredd av 35 mm och tjocklek av 11 mm. Runhöjd 17 mm (8 n).

Fig. 1. SI 109 Sigtuna, Kv. Professorn 4. Sida A med futharkinskriften. Foto Edvard Koinberg, [Sigtuna museum](https://www.sigtunamuseum.se) (CC BY 4.0).

Inskrift:

fuporkhniastbmlr

5   10   15

Till läsningen: Runorna är mestadels tydliga. Övre spetsen av bistaven i 2 **u** ansatt något litet ned på huvudstaven. Stor bistav i 3 **p**. Ensidiga bistavar snett nedåt vänster i 4 **o**. 5 **r** har öppen form, bistaven är ansatt något litet ned på huvudstaven. I 7 **h** har bistavarna formen av ett kryss. Ensidig bistav snett nedåt höger i 8 **n**. Ensidig bistav snett nedåt vänster i 10 **a**. 11 **s** är ett kortkvist-**s** avslutat med en punkt nedtill. Ensidig bistav snett nedåt vänster i 12 **t**. 13 **b** har öppen form, bistavens övre spets ansatt något litet ned på huvudstaven.

I benets högra del ovanför runorna finns en 9 mm hög och 15 mm bred triangelfigur som i sin tur är indelad i trianglar och oliksidningar. Om en tolkning av skeppsframställningen och triangelfiguren, se R. Edberg & S. Tesch (1996) s. 305 ff. Hur kombinationen av futharken, skeppsframställningen och triangelmotivet skall tolkas är osäkert, men att futharken har tillkommit i undervisningssyfte eller som hjälp för att minnas runor är mindre troligt. Kanske har den haft en magisk uppgift. Användningen av futharkinskriften på bildstenen G 110 Tjängvide, Alskog sn, kan nämnas i detta sammanhang. Där finns en nu ofullständig kortkvistfuthark upptill på stenen till vänster om den episka bildframställningen.

Runristade lösföremål från Sigtuna

SI 109 Sigtuna, Kv. Professorn 4

Om dess uppgift inte varit rent ornamental eller att bilda en pendang till runinskriften på motsatta sidan av stenen kan futharken enligt Elias Wessén (i GR 1, s. 195) ha varit att stänga in figurerna i bildfältet, dvs. haft en magisk uppgift, även om Wessén inte direkt uttrycker detta.

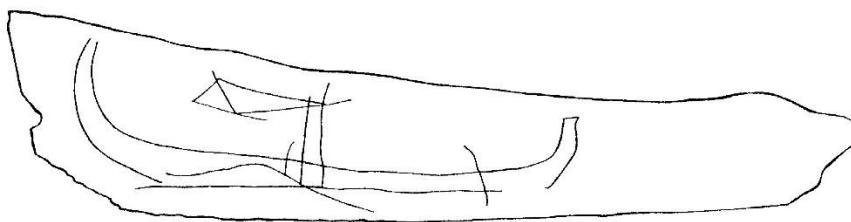

Fig. 2–3. SI 109 Sigtuna, Kv. Professorn 4. Sida B med skeppsbilden. Foto Edvard Koinberg, [Sigtuna museum](#) (CC BY 4.0) samt teckning Elisabet Claesson (efter Tesch & Edberg 1996).

Runografiskt intressant är att runorna **o**, **n**, **a**, **s** och **t** i denna futhark har kortkvistform. Runan **o** har dessutom bistavarna på den vänstra sidan av huvudstaven (𐌺). En sådan uppsättning i futharkinskrifterna på Sigtunaföremålen förekommer i futharkinskriften SI 103 och syllabarieinskriften SI 97, där dock bistavarna i **o**-runorna är ristade snett nedåt höger (𐌺).

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se